

# Gezinsboekje

Bedwing  
het web!



Zet de woorden bij de juiste afbeelding:

..... = Computerkast

..... = muismat

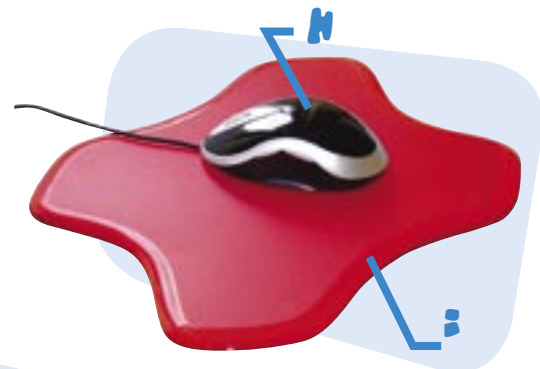
..... = beeldscherm

..... = luidsprekers

..... = webcam, printer

..... = USB-stick (of geheugenstick)

..... = muis, CD-Rom.



# BEVEILIGD en WEL

## EEN COMPUTER IN HUIS

“Een computer is net een mens, wist je dat?” vraagt Hedwig aan Zeta en Alex.

Hedwig is een meisje uit de buurt. Ze studeert informatica aan de universiteit en past af en toe op Zeta en Alex.

Zeta, Alex en hun ouders hebben pas een nieuwe thuiscomputer gekocht. Hij staat in een knus hoekje van de huiskamer. Alex en Zeta mogen de nieuwe computer elke dag een halfuur gebruiken als ze hun huiswerk af hebben.

De ouders van Zeta en Alex hebben Hedwig uitgenodigd om een kopje thee te komen drinken en haar gevraagd of ze hen zou kunnen helpen met het installeren van de nieuwe computer en hun **internetaansluiting**.

“Hoe kan een computer nu op een mens lijken?” lacht Alex.

“Nou, hij heeft geheugen en een **processor** die op ongeveer dezelfde manier werken als jouw geheugen en jouw hersenen,” legt Hedwig uit.

“Met het geheugen en een processor kun je heel veel nuttige **computerbestanden** opslaan, zoals programma’s, afbeeldingen, documenten, spelletjes en muziek, elk op hun eigen plekje,” gaat ze verder.

“Hmm, dus een computer werkt ongeveer als een kast met lades?” vraagt Zeta.

“Ja, precies,” knikt Hedwig, “maar een computer weet van ALLES waar het ligt. Je kunt je computer ook allerlei knappe dingen laten doen door middel van **computerprogramma’s**.”

Alex springt op. “Oh, ja, dat weet ik wel, dat heet **software**!”

Zeta snapt het niet helemaal. “Soft-wear”, dat klinkt naar haar donzen winterjas of haar zachte pantoffels.

“Hoeveel ‘soft-wear’ kan je in een computer stoppen?” vraagt ze.

“Dat hoeft niet. Software is een onzichtbaar onderdeel van de computer,” zegt haar vader grinnikend. “Als je iets schrijft of tekent op de computer, of computerspelletjes speelt of een diavoorstelling maakt, gebruik je verschillende soorten computerprogramma’s. De onderdelen van de computer die je wel kan zien, heten **hardware**, zoals de computerkast, de muis, het beeldscherm, de printer en de **webcam**. Software is als het ware het brein van de computer en hardware het lichaam.”

ÓZet de woorden bij de juiste afbeelding:

Computerkast, muismat, beeldscherm, luidsprekers, webcam, printer, USB-stick (of geheugenstick), muis, CD-Rom.

Zeta hoort haar ouders praten over hun “internetaansluiting”.

“Wat is een ‘internetaansluiting’?” vraagt ze.

“Dat is een aansluiting op een ‘netwerk’,” zegt haar moeder. “Het internet verbindt jouw computer met andere computers over de hele wereld. Net zoals de telefoon via een kabelnetwerk verbonden is met andere telefoons over de hele wereld.”

“Een van de leuke dingen van een internetaansluiting is dat je iedereen, waar ook ter wereld, een brief kunt



sturen of met ze kan praten,” voegt haar vader eraan toe.

“Hedwig, hoe veilig is het als we onze computer op het internet aansluiten?” vraagt haar moeder, terwijl ze Hedwig bezorgd aankijkt.

Hedwig legt uit dat een computer duizenden **poorten** heeft die op deuren lijken. Steeds als je het internet opgaat, gaan ze open en dicht om informatie te ontvangen en te verzenden.

“Je kunt het zien als een enorm kasteel dat je moet verdedigen,” zegt ze.

“Maar Hedwig, hoe kunnen we nu duizenden deuren bewaken? Dat zou zelfs Alex niet kunnen,” vraagt Zeta.

“Ik zal jullie wat tips geven,” zegt Hedwig en begint uit te leggen. “Ten eerste moet je ervoor zorgen dat je computer beveiligd is...”

## JE COMPUTER BEVEILIGEN

### Aanvallen

“Wist je dat een onbeveiligde computer kan worden aangevallen door kwaadwillende internetgebruikers van over de hele wereld? Daarom heb je een firewall nodig. Een **firewall** is een soort grenspost. De grenswachten controleren alles dat bij je computer binnenkomt of naar buiten gaat. Ik zal er meteen een op jullie computer installeren,” zegt Hedwig.



### Een gezonde computer

“Weet je nog dat we het over software hadden? Wel, er is niet alleen goede software, er bestaat ook schadelijke software die op het internet verspreid kan worden,” gaat Hedwig verder. “**Virussen, wormen, Trojaanse paarden en spyware** zijn gevaarlijke programma’s die je computer kunnen infecteren... net zoals wij mensen verkouden worden of een griepje krijgen.”

“Hoe kunnen we er dan voor zorgen dat onze computer niet ziek wordt, Hedwig?” vraagt Zeta.

Hedwig doet hen graag **enkele ideeën** aan de hand:

“Bestrijd virussen en spyware met **antivirus-** en **antispywareprogramma’s**. Dit zijn **GOEDE** programma’s die je computer verdedigen en beschermen. Ga nooit op het internet surfen als je computer niet beveiligd is. Dat is net zoiets als een grens zonder grenswachten. Als jullie computer toch nog geïnfecteerd raakt, bel me dan maar,” zegt Hedwig.



“Als je computer vreemd gaat doen, kan het zijn dat hij geïnfecteerd is. Als hij erg langzaam is, als je opeens een andere **homepage** hebt, als je naar vreemde websites wordt geleid, of als er veel kleine venstertjes op je scherm verschijnen, kan je computer een flinke ‘griep’ te pakken hebben!”

“Je kan een virus oplopen als je e-mailbijlagen van onbekende afzenders opent, door spelletjes of muziek van een website te **downloaden**, door een geïnfecteerde **CD-ROM** of **USB-stick** (geheugenstick) te gebruiken of als je op een onbeveiligde computer surft.”



Hedwig eet even een koekje en installeert dan de twee belangrijke programma’s: het antivirus- en het anti-spywareprogramma. Het duizelt Zeta. Al die nieuwe informatie.... Ze moet het even verwerken, en een koekje gaat er bij haar ook wel in!



Vraag je ouders of ze je een e-mail met een bijlage kunnen sturen, of stuur er een aan jezelf. Oefen het volgende: klik met de rechtermuisknop op de bijlage en sla hem op op het bureaublad van je computer. Ga naar je bureaublad, klik met de rechtermuisknop op het document en klik op scan. Als je zeker weet dat het document veilig is, kun je het openen. Dus: Rechtermuisknop en dan OPSLAAN – SCANNEN – OPENEN.



1.



2.



3.

Hun moeder schenkt Hedwig nog wat thee bij en zucht: “En wat kunnen we tegen **spam** doen?” Zeta kijkt op van haar tekening: hoorde ze haar moeder nu “jam” zeggen?

## SPAM BESTRIJDEN



Volgens Hedwig zijn 8 van de 10 e-mails die op het internet circuleren spam.

“En wat is jam, ik bedoel spam, dan?” vraagt Zeta.

“In onze brievenbus krijgen we de krant, rekeningen en kaarten bezorgd. Maar we krijgen ook post waarin dingen worden verkocht die we niet willen hebben. Die ongewenste reclame gooien we meteen bij het oud papier,” legt haar vader uit.

“Spam is e-mail waar je niet om gevraagd hebt,” voegt haar moeder eraan toe.

“Wat is er dan zo erg aan spam?” vraagt Alex.

“Spam kan virussen verspreiden. Het kan je ook verleiden producten te kopen die onbetrouwbaar of illegaal zijn, of om je vreemde websites te laten bezoeken,” antwoordt zijn vader.

Alex e-mailt heel graag met zijn vrienden en zijn familie in het buitenland, en wil weten hoe hij het verschil kan zien tussen spam en normale e-mail.

Hedwig legt hem uit dat hij goed moet opletten met e-mails van mensen die hij niet kent en die bijlagen bevatten en veelbelovende onderwerpen hebben. Ook moet hij een spamfilter activeren in zijn e-mail.

Ook zegt ze dat het waarschijnlijk veel spam zal aantrekken wanneer je maar een enkel e-mailadres gebruikt voor alles wat je op het internet doet.

“Dus één e-mailadres is niet genoeg?” vraagt Zeta.

“Als je verschillende dingen doet op het net, maak daar dan aparte accounts voor aan: bijvoorbeeld een om te e-mailen met je vrienden, een ander voor je chat-account en een derde voor de website die je gebruikt om fotogalerijen te maken,” antwoordt Hedwig.

"Als je je e-mailadres op het web achterlaat, schrijf dan ook de tekens helemaal uit. Zo voorkom je dat je e-mailadres automatisch wordt opgepikt en gebruikt wordt door spammers," voegt ze eraan toe.

"Zo kun je spam een stap voor blijven, Alex," zegt Hedwig.

"Alex is zo slim," zegt Zeta, "Die laat zich vast niet beetnemen door jam, eh spam."



*Vicky.Smith@northbell.com E-card voor je verjaardag*



*Herbert.Weiler@junkworld.com Grappige foto's*



*Sonia. Roberts@exporting.jp Hoi, hoe is het met je?*

*Volg Hedwigs advies op en leer hoe je je e-mailadres moet uitschrijven als je het echt eens online moet zetten. Zo voorkom je dat je e-mailadres automatisch wordt opgepikt en gebruikt wordt door spammers.*

*cybercat.smith@mymail.com = cybercat punt smith apenstaartje mymail punt com*

*Beschrijf om te oefenen de e-mailadressen van jullie gezin:*

Je eigen e-mailadres: .....

E-mailadres van jullie gezin: .....

E-mailadres van je moeder: .....

E-mailadres van je vader: .....



## SURFEN OP HET NET

“OK, Hedwig, we gaan surfen!” zegt Alex enthousiast. Zeta wil al naar boven rennen om haar nieuwe badpak aan te trekken, maar Alex legt haar lachend uit dat op het web surfen maar een uitdrukking is.

*Help Zeta een handje om dit allemaal te begrijpen voordat Hedwig verder gaat: kijk naar de activiteiten in het vak en omcirkel de dingen die je alleen kunt doen als je bent aangesloten op het internet.*

E-MAILEN

SPELLETJE SPELEN

FILM KIJKEN

PROGRAMMA DOWNLOADEN

MUZIEK LUISTEREN

BELLEN

INFORMATIE OPZOEKEN

VERHAAL SCHRIJVEN

CHATTEN

TEKENEN

FOTO VAN EEN DIGITALE CAMERA UPLOADEN

AFBEELDINGEN VERSTUREN

PRODUCTEN KOPEN

AFBEELDING BEWERKEN

Hedwig legt uit dat je op het internet naar **websites** over allerlei onderwerpen kan surfen. Alle websites hebben een adres, zoals <http://www.digibewust.nl>. Maar omdat er over de hele wereld zo ontzettend veel sites zijn, hebben een paar slimme mensen zoekmachines gemaakt (Google, Lycos, Yahoo, etc.). Hiermee kan je met zoektermen naar websites zoeken. Om dat te laten zien, opent Hedwig een **browser** en typt in het **URL**-veld het adres van een **zoekmachine** in: <http://www.google.nl>



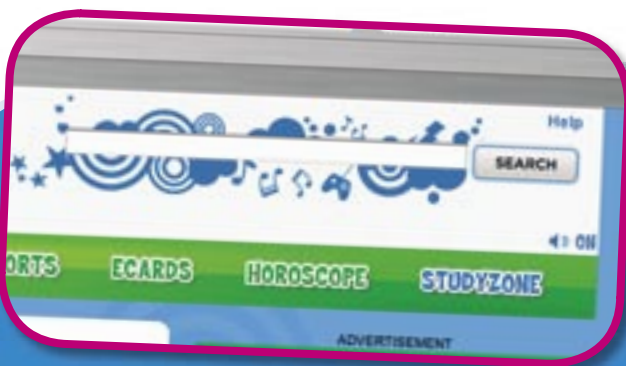
“Zoekmachines maken het vissen in de internetoceaan een heel stuk makkelijker,” zegt Hedwig. “Slimme surfers kunnen de goede vissen van de slechte onderscheiden,” gaat ze verder.

Alex’ vingers jeuken: hij wil informatie opzoeken over de Tyrannosaurus Rex, de machtigste dinosaurus van allemaal. Hij typt “Tyrannosaurus Rex” in en krijgt een aantal “hits”. Alex is heel benieuwd. Hij vindt 3 websites met uitstekende informatie en mooie afbeeldingen.

“Wat gaaf! Hiermee kan ik het allerbeste werkstuk ooit maken voor school,” zegt Alex, “en op iedereen indruk maken. Het zal er zo cool uitzien, met plaatjes en zo...”

“Zo is het maar net!” zegt Hedwig, “maar vertrouw niet meteen op de eerste goede pagina die je krijgt. Bekijk minstens 3 andere sites en vergelijk de informatie die erop staat. Denk eraan: iedereen met toegang tot het internet kan informatie op het net zetten.”

“En als je een werkstuk maakt, vermeld dan altijd de bron van de informatie en de afbeeldingen die je gebruikt hebt...net als een echte wetenschapper.”



*Typ samen met je ouders <http://www.google.nl> in op je browser. Zoek informatie op over de Tyrannosaurus Rex, en probeer uit te vinden wanneer deze dinosaurus op aarde leefde. Zoek ook een mooie afbeelding van een Tyrannosaurus Rex. Vergeet niet om de informatie op drie verschillende websites met elkaar te vergelijken en te controleren.*

**Wanneer leefde de Tyrannosaurus Rex:** .....

**Bronnen:** .....

**Hoe zag een Tyrannosaurus eruit?** .....

**Bronnen:** .....

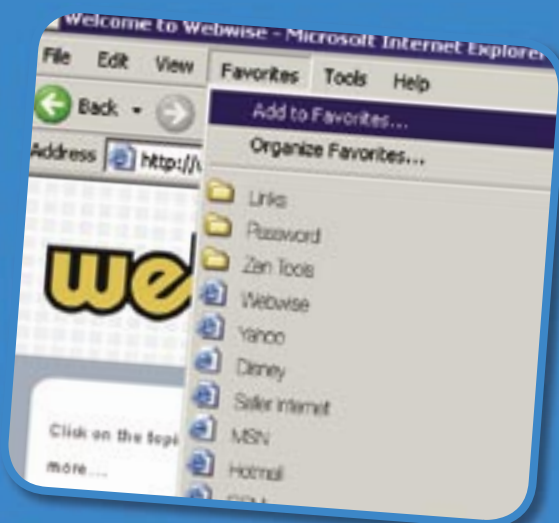
**Als je een printer hebt, kun je een afbeelding uitprinten en in het vak plakken**





Alex wil de 3 websites bewaren. Met hulp van Hedwig slaat hij de pagina's op in zijn **map** met favorieten door naar de pagina te gaan, in de bovenste werkbalk op het menu **Favorieten** te klikken en de pagina 'toe te voegen'. Hij kan zelfs een nieuwe map met zijn eigen naam aanmaken, zodat hij zijn favorieten op een andere plaats kan bewaren dan die van Zeta. Alex is trots op zichzelf. Zijn ouders zijn ook trots op hem. En Zeta is ook trots op hem, maar ze is ook wel een klein beetje jaloers.

*Typ samen met je ouders <http://www.google.nl> in op je browser. Zoek op een bepaald onderwerp, bijvoorbeeld Tyrannosaurus Rex, en sla de 3 sites die je het interessantst vindt op door bovenaan de browserpagina op het menu Favorieten te klikken en ze toe te voegen aan jouw favoriete sites. Je kan ook je eigen map aanmaken.*



“Denk eraan, jonge surfers,” zegt Hedwig, “soms ben je op het internet op zoek naar iets en krijg je websites te zien die niets te maken hebben met datgene waar jij naar op zoek bent. Je kan websites tegenkomen die niet van toepassing zijn, onbetrouwbare websites of zelfs akelige websites. Als je toevallig nare inhoud te zien krijgt waardoor je je niet prettig voelt, praat er dan met je ouders over zodat zij het bij een **meldpunt** kunnen aangeven. Hierdoor kun je meehelpen het internet te verbeteren.”

## HEDWIGS HOOFDREGELS VOOR VEILIGHEID

- › Zet antivirus-, antispymware- en spamfiltersoftware op je computer: surf altijd op een beveiligde computer!
- › Als je computer vreemd gaat doen, kan er een virus op zitten. Schakel meteen een expert in.
- › Open of beantwoord alleen e-mails van mensen die je kent.
- › Wen jezelf aan om e-mailbijlagen altijd eerst te scannen voordat je ze opent.
- › Houd je e-mailadres zoveel mogelijk voor jezelf, zet het niet op het web.
- › Pas op voor SMS-spam: geef je mobiele telefoonnummer alleen aan mensen die je goed kent.



## HEDWIGS HOOFDREGELS VOOR HET SURFEN

- › Vergelijk de informatie die je gevonden hebt.
- › Let goed op met nieuwe sites en bestanden.
- › Als je inhoud te zien krijgt waar je je niet prettig bij voelt, zeg het dan tegen je ouders en vraag hen het te melden.

## HEDWIGS HANDIGE LINKS

Op de website van Digibewust staan goede tips om computers te beveiligen:

[http://www.digibewust.nl/Bescherm\\_je\\_PC](http://www.digibewust.nl/Bescherm_je_PC)

Actuele informatie, handreikingen en links over veilig internetten en computerbeveiliging voor ouders, leraren, kinderen, scholieren, schoolmanagers en ICT-coördinatoren is te vinden op

<http://veilig.kennisnet.nl>

Op [www.iks surf veilig.nl](http://www.iks surf veilig.nl) staat het Diploma Veilig Internet, ontwikkeld om kinderen bewust te maken van de gevaren en het eigen handelen op internet.

Jij of je ouders kunnen nare inhoud op het internet melden via de website:

<http://www.helpwanted.nl>

## TEST HOE VEILIG JULLIE THUIS INTERNETTEN

- Alle computers in ons huis hebben antivirus-, antispyware- en spamfilter- software die we steeds bijwerken.

**JA**   **NEE**

- Als mijn ouders of ikzelf problemen hebben met onze computer, vragen we een deskundige om hulp.

**JA**   **NEE**

- We hebben verschillende gebruikersaccounts op onze computer.

**JA**   **NEE**

- We openen geen e-mails van onbekende afzenders.

**JA**   **NEE**

- We scannen bijlagen altijd eerst voordat we ze openen.

**JA**   **NEE**

- We gebruiken een familiefilter

**JA**   **NEE**

- Als we klaar zijn met internetten, gaan we van het netwerk af.

**JA**   **NEE**

- Wachtwoorden zijn geheim in ons gezin: we geven ze niet door aan anderen.

**JA**   **NEE**

- We openen geen pop-up vensters en klikken ze ook niet aan. Ze kunnen virussen bevatten.

**JA**   **NEE**

- We maken regelmatig "reservekopieën" van onze belangrijke bestanden.

**JA**   **NEE**

### Hoe vaak heb je met ja geantwoord?

**9-10 keer:** Gefeliciteerd, je bent een expert op het gebied van veilig internetten. Blijf zo veilig werken online en blijf "up-to-date" met de informatie op de website: [www.digibewust.nl](http://www.digibewust.nl).

**6-8 keer:** Heel goed. Je lijkt veel te weten over computers en het internet. Ga er toch ook nog eens rustig voor zitten om meer informatie over veilig internetten te verzamelen. Ga naar de website voor meer informatie: [www.digibewust.nl](http://www.digibewust.nl)

**Minder dan zes keer:** Hier moet je wat aan doen. Op het internet surfen kan leuk en leerzaam zijn, maar alleen als je weet hoe je dat veilig doet. Vraag je ouders en docenten om informatie hierover. En vergeet niet ook de website te bezoeken voor meer informatie: [www.digibewust.nl](http://www.digibewust.nl).

## ALLES OP EEN RIJTJE

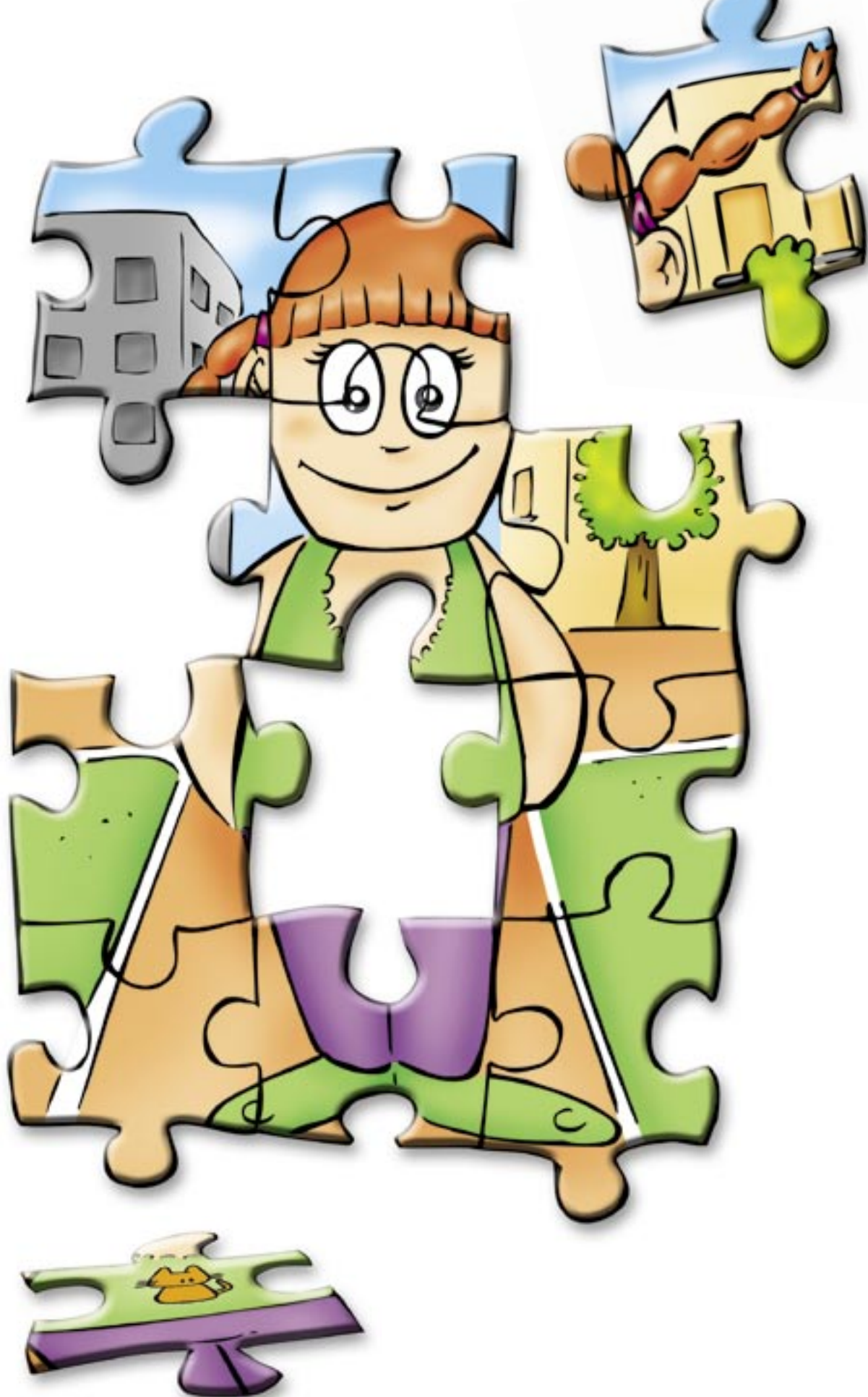
*Vul de ontbrekende woorden in... kijk als je twijfelt nog eens naar de tekst.*

- Ga nooit op internet surfen als je computer niet ..... is.
- Je kan een ..... oplopen als je e-mailbijlagen van ..... afzenders opent, door spelletjes of muziek van een website te ....., door een ..... CD-ROM of USB-stick ..... te gebruiken of als je op een (onbeveiligde) computer surft.
- Als je computer (vreemd) gaat doen, kan het zijn dat hij geïnfecteerd is.
- Let goed op met e-mails van mensen die je niet ..... en die ..... bevatten en veelbelovende ..... hebben: dat kan ..... zijn.
- Het zal waarschijnlijk veel ..... aantrekken wanneer je maar een ..... e-mailadres gebruikt voor alles wat je op het internet doet.
- Vertrouw niet meteen op de ..... goede pagina die je krijgt. Bekijk minstens ..... andere sites en ..... de informatie die erop staat. Denk eraan: ..... met toegang tot het internet kan informatie schrijven en die op het net .....
- ..... en ..... zijn GOEDE programma's die je computer verdedigen en beschermen.
- Als je toevallig nare inhoud te zien krijgt waardoor je je niet prettig voelt, ..... er dan met je ..... over.
- Als je inhoud te zien krijgt waar je je niet prettig bij voelt, ..... het dan tegen je ouders.









# COMMUNICEREN :-D

## PUZZELSTUKJES



“Wanneer kunnen we gaan chatten?” vraagt Zeta aan Hedwig terwijl ze opgewonden op en neer springt.

Hedwig is bij Zeta en Alex thuis om op hen te passen terwijl hun ouders weg zijn. Ze hebben hun huiswerk af en besluiten hun halve uren bij elkaar te leggen en die tijd te gebruiken om meer over **e-mail** en **chatten** te leren. Vooral Zeta wil heel graag chatten: ze heeft een nieuw vakantie vriendinnetje, Jenny, dat in Engeland woont. Jenny heeft Zeta haar chatgegevens gegeven.

“Je kunt gaan chatten zodra we je e-mailadres en chataccounts hebben aangemaakt,” zegt Hedwig glimlachend.

“Wat is een ‘**account**’, Hedwig?” vraagt Zeta.

Hedwig legt uit: “Als je in de echte, offline wereld een busabonnement koopt, een abonnement op een tijdschrift neemt of lid wordt van een sportschool, dan moet je op een formulier wat informatie over jezelf invullen. Als je gebruik wilt maken van een e-mail- of chatdienst, moet dat ook. Je kiest een dienst – bijvoorbeeld Yahoo, hotmail, gmail, msn of icq – en je stuurt een **aanmelding** om lid te worden van die dienst.”

Geef aan hoe persoonlijk onderstaande dingen voor jou zijn:

heel persoonlijk ☐

vrij persoonlijk ☐

niet zo persoonlijk ☐

JE TELEFOONNUMMER ☐ ☐ ☐

DE KLEUR VAN JE HAAR ☐ ☐ ☐

JE NAAM ☐ ☐ ☐

HET LAND WAAR JE WOONT ☐ ☐ ☐

DE SCHOOL WAAR JE OP ZIT ☐ ☐ ☐

JE ADRES ☐ ☐ ☐

DE NAAM VAN JE HUISDIER ☐ ☐ ☐

HET BEROEP VAN JE OUDERS ☐ ☐ ☐

JE E-MAILADRES ☐ ☐ ☐

JE FOTO'S ☐ ☐ ☐

JE LEEFTIJD ☐ ☐ ☐

“De informatie die je over jezelf geeft, heet ook wel je **profiel**,” gaat Hedwig verder. “Als je op het internet bezig bent, kan jouw profiel, of de informatie die je over jezelf geeft, wel tientallen, honderden, duizenden of zelfs miljoenen mensen bereiken.”

Zeta vindt het maar ingewikkeld, dus Hedwig probeert het wat makkelijker uit te leggen.

“Weet je nog dat we wel eens ‘Wie is het?’ speelden? Als je vragen stelt over leeftijd, kleur van de ogen of kapsel, probeer je in werkelijkheid achter het profiel te komen van degene die je moet vinden.”

“Dus mensen proberen erachter te komen wie ik ben?” vraagt Zeta onschuldig.

“Soms wel,” antwoordt Hedwig. “Je staat er misschien niet bij stil, maar je kan al vrij snel teveel informatie over jezelf geven aan mensen die je niet eens kent. Zelfs als je alleen maar je **nickname**, je e-mailadres, een foto van jezelf of de naam van je school geeft, kunnen vreemden al een heleboel over je te weten komen. Eigenlijk meer dan nodig is. Persoonlijke informatie is net een puzzel, en vreemden kunnen al die kleine stukjes bij elkaar leggen, zelfs als die heel verschillend zijn, om zo een beter, gedetailleerder beeld van je te krijgen.”

“Dat is wel eng,” zegt Zeta zacht. “Hoe kunnen we ervoor zorgen dat ze dat niet kunnen?”

“Wees gewoon net zo voorzichtig op het internet als je zou zijn in de echte, offline wereld,” antwoordt Hedwig. “Je zou je naam, leeftijd, adres, vakantiefoto’s en telefoonnummer ook niet in de krant zetten, toch? En je zou zulke informatie ook niet op een aanplakbord zetten waar iedereen het kan zien, of wel?”

“Ik weet het al!” zegt Zeta, “Ik verzin gewoon nepinformatie over mezelf. Dan doe ik alsof ik iemand anders ben...wat zeg je daarvan?”

“Het is mooi dat je er zo goed over nadenkt,” zegt Hedwig, “maar je **privacy** beschermen betekent niet dat je over je identiteit moet liegen. Je bent nog steeds verantwoordelijk voor alles wat je doet en zegt op het internet.”

## ZETA'S PROFIEL AANMAKEN

“Dan gaan we nu Zeta’s e-mailaccount aanmaken,” zegt Hedwig. “We zullen een e-mailadres maken dat niet je hele naam laat zien. Je familie en vrienden noemen je soms Zee, dus wat vind je van zee@mymail.com?” vraagt Hedwig aan Zeta. Zeta knikt.

“We vullen niet je volledige naam of andere persoonlijke informatie in op het formulier. Je moet je e-mailaccount beschermen met een **wachtwoord** dat je zelf kiest. Met je wachtwoord krijg je toegang tot je mailbox.”

“Een goed wachtwoord is lang – minstens 8 tekens – en heeft zowel hoofd- als kleine letters, cijfers en leestekens. Bedenk een zin die herkenbaar is voor jou, zoals: Mijn grote broer Alex is 11 jaar oud. Neem de 1e letter van elk woord: mgbai11jo zet er een paar hoofdletters in mgbAi11jO en voeg tot slot nog een leesteken toe, mgb!Ai11jO.”

“Maar denk eraan Zeta, een wachtwoord heeft alleen zin als het geheim is. Geef het dus niet aan anderen. Tenzij je het niet erg vindt dat andere mensen jouw e-mail lezen of net doen of ze jou zijn en dingen zeggen die jij nooit zou zeggen!”

*Help Zeta een heel goed wachtwoord te maken met behulp van Hedwigs tips:*



Zeta kiest een wachtwoord en schrijft het op een stukje papier dat ze op haar kamer bewaart.

“Goed, nu kunnen we een chataccount en een profiel aanmaken voor Zeta,” stelt Hedwig voor. “Ik zal het **formulier** wel invullen,” biedt Alex aan, “maar dan moet je me wel vertellen wat ik moet opschrijven. En wat betekenen al die \*sterretjes?” vraagt hij.

“De sterretjes geven de velden aan die we verplicht moeten invullen,” antwoordt Hedwig.

\*

Naam:

Zee

“Laten we je nickname gebruiken. Je kan ook alleen je voornaam invullen, als je dat echt belangrijk vindt, maar nooit je hele naam.”

\*

Nickname of schermnaam:

Zee

"Houd je nickname eenvoudig en neutraal, en gebruik niet je echte naam. Zeta besluit weer zee te gebruiken. Je nickname wordt ook wel je '**schermnaam**' genoemd, omdat dat de naam is die de mensen op hun scherm zien."

\* E-mailadres: zee@hotmail.com

"Je spiksplinternieuwe, persoonlijke e-mailadres: zee@hotmail.com."

\* Land: Nederland

"Je kunt vermelden in welk land je woont, maar houd je adres, telefoonnummer, school of jeugdclub voor jezelf."

\* Geboortedatum: 01/01/2000

"We zullen je geboortjaar selecteren, maar we hoeven niet je precieze geboortedatum in te vullen."

"En nu, Alex, kun je nog een laatste, maar heel belangrijke, toevoeging doen aan Zeta's profiel," zegt Hedwig. "Ga naar haar profielinstellingen en kies 'PERSOONLIJK', zodat alleen de mensen die ZETA uitkiest haar profiel kunnen zien en met haar kunnen communiceren."

"Wacht, ik zal Zeta's profiel ook wat persoonlijker maken met een **avatar**," zegt Alex opgewonden, en Zeta kiest een icoontje uit de lijst dat ze cool vindt.

"We zullen Jenny als eerste toevoegen aan je **contactpersonenlijst**," gaat Alex verder. "Alsjeblieft, Zeta. Hee, kijk, je vriendin is online!"

*Volg Zeta's voorbeelden en maak een veilig profiel. Maak daarna een voorbeeld van een profiel dat niet veilig is:*

\* Naam: .....

\* Nickname of schermnaam: .....

\* E-mailadres: .....

\* Land: .....

\* Geboortedatum: ..... / ..... / .....

\* Naam: .....

\* Nickname of schermnaam: .....

\* E-mailadres: .....

\* Land: .....

\* Geboortedatum: ..... / ..... / .....



## FOTO'S EN WEBCAMS

“Nu mag ik achter de computer,” zegt Alex. “Kun je me laten zien hoe ik onze vakantiefoto’s naar mijn tante in Frankrijk kan sturen, Hedwig?”

“Ja hoor,” zegt Hedwig. “Er is software die je gratis kunt downloaden en waarmee je mooie diavoorstellingen kunt maken met muziek en zo. Onthoud wel dat degenen aan wie je je foto’s stuurt, altijd mensen moeten zijn die je vertrouwt. Door het internet en de mobiele telefoon gaan foto’s binnen een paar seconden de hele wereld over en blijven vervolgens voor altijd op het internet staan. Om nog maar te zwijgen van het feit dat afbeeldingen makkelijk **bewerkt** kunnen worden om zo nepfoto’s te maken!”



*Kijk goed naar deze foto en schrijf op wat je van deze persoon kunt afleiden:*



“En hoe zit het dan met webcams?” vraagt Alex. “Pap zegt dat we er misschien een krijgen voor Kerstmis zodat we onze neefjes en nichtjes in Frankrijk kunnen zien.”

“Nou, daarvoor geldt hetzelfde,” zegt Hedwig, “gebruik hem alleen bij mensen die je kent en vertrouwt. Sommige mensen kunnen webcams gebruiken om anderen te bespioneren. Ik zet de mijne altijd uit als ik hem niet gebruik. Anders heb ik het gevoel dat er iemand naar me kijkt...”” zegt Hedwig met een verlegen lachje.



## CONTACT MET VREEMDEN

"Het internet is toch handig om andere mensen te ontmoeten die van dezelfde dingen houden als ik, hè?" vraagt Alex.

"Zeker," antwoordt Hedwig. "Je kan meepraten op een **discussieforum** of zelf een nieuw onderwerp plaatsen. Het is een goed idee om sites voor kinderen en jongeren te gebruiken die moderators hebben, echte mensen die ook echt in de gaten houden of gebruikers zich gedragen."

"Gebruik altijd je gezonde verstand. Er zijn mensen die liegen over wie ze zijn. Ze kunnen proberen je te verleiden teveel informatie over jezelf te geven en vervolgens voorstellen om ergens af te spreken. Afspreken met een vreemde is niet verstandig. Maar als je echt denkt dat je een online vriendje of vriendinnetje dat jou wil ontmoeten goed kunt vertrouwen, vertel dit dan aan je ouders zodat ze met je mee kunnen gaan. Een echte vriend of vriendin met goede bedoelingen zal dat niet erg vinden. Alleen mensen die iets te verbergen hebben, vinden dat erg."

"Alex, het 'Rood-truien-kapje'," giechelt Zeta die de hele tijd heeft zitten meeluisteren. "Laat jij je ook door de wolven voor de gek houden, net als Roodkapje, Alex?" plaagt Zeta.



*Ga door op Zeta's idee en bedenk 3 adviezen die "Alex Rood-truien-kapje" zou krijgen van Hedwig om zichzelf tegen "webwolven" te beschermen*

1. ....
2. ....
3. ....

## NETT-IG-QUETTE

"Chatten is in ieder geval hartstikke leuk!" zegt Zeta, die gechat heeft met Jenny.

"Weet je trouwens wat **nettiquette** is?" vraagt Hedwig.

"Wat voor ticket?" vraagt Zeta.

"Nettiquette wil zeggen dat je anderen op het web net zo behandelt als jij graag behandeld zou willen worden," zegt Hedwig. "Dat is de 'hoofdregel' op het net. Natuurlijk houdt niet iedereen zich aan de regels, maar je kunt bij jezelf beginnen en je **VERANTWOORDELIJK GEDRAGEN**."

"Zag je dat we smileys en andere symbolen gebruiken als we chatten?" vraagt Hedwig.

"Ja, dat was het makkelijkst van allemaal," zucht Zeta, die net leert lezen en schrijven.

"Wist je dat die kleine plaatjes **emoticons** heten, Zeta?" vraagt Alex, helemaal in zijn rol van grote broer.

"En weet jij dan ook waarom die kleine plaatjes emoticons worden genoemd?" daagt Hedwig Alex uit. Alex twijfelt een beetje.

"Nou kijk, een emoticon is een icoontje (afbeelding) dat een emotie of gevoel weergeeft," zegt Hedwig met pretoogjes. "Ze worden voornamelijk gebruikt omdat geschreven berichten soms tot misverstanden

kunnen leiden...”

“Het lastige aan e-mailen of chatten is dat je vrienden niet kunnen zien of je lacht, zenuwachtige bewegingen maakt of je wenkbrauwen fronst. Ze kunnen je LICHAAMSTAAL niet zien. Ook kunnen ze niet horen of je stem zacht, geïrriteerd of verdrietig is,” gaat Hedwig verder. “Daarom is de manier waarop je je bericht schrijft – de letters, leestekens en emoticons – zo belangrijk. Als je bijvoorbeeld AL JE BERICHTEN MET HOOFDLETTERS SCHRIJFT, DENKEN JE VRIENDEN MISSCHIEN DAT JE TEGEN ZE SCHREEUWT!” zegt Hedwig, terwijl ze een gek gezicht trekt.

“Soms zijn mensen echt boos en doen ze onaardig in hun bericht. Als mensen zich laten gaan en net doen alsof ze alles weten en op een onvriendelijke manier hun mening geven alleen omdat ze op internet anoniem zijn, dan heet dat **flaming**.”

*Hoe zou je online door anderen behandeld willen worden?*

1. ....
2. ....
3. ....

“Nu zal ik jullie laten zien hoe je je eigen emoticon kan maken,” zegt Hedwig, “en daarna hup, naar bed.”

## HEDWIGS EMOTICONRECEPT

Wat heb je nodig:

- Een computer
- Tekensoftware (bijv. Paint Shop Pro)
- Instant messagingsoftware (bijv. MSN messenger)
- Je fantasie



### Vorbereiding:

Maak een tekening of afbeelding met software waarmee je afbeeldingen kunt bewerken, zoals Paint Shop Pro, Photoshop, Paint etc. Zorg ervoor dat je document een breedte en hoogte van 20 pixels heeft. Sla de afbeelding op als jpg-, gif- of bmp-bestand. Als je een bestaand bestand met een afbeelding (jpg, gif or bmp) wilt gebruiken, kun je dat document aanpassen aan bovenstaande afmetingen.

Zet het vervolgens in de instant messagingsoftware. Zo doe je dat met MSN Messenger:

1. Open MSN Messenger
2. Open [Emoticons ...] in het menu [Extra]
3. Klik op [Maken]
4. Klik op [Afbeelding zoeken]
  - a. Het is belangrijk om te onthouden waar je je eigen smiley hebt opgeslagen.
  - b. En als je die gevonden hebt ...
5. Selecteer je afbeelding met de cursor en klik dan op [Open]
6. Geef je smiley een naam
7. Bevestig door op [OK] te klikken
  - a. Je smiley wordt toegevoegd aan de bestaande smileys.
8. Klik nog een keer op [OK]



"Kijk eens, jouw icoontje kan nu als emoticon of avatar gebruikt worden in een discussie!" zegt Hedwig. Alex heeft een gezichtje gemaakt dat Zeta voorstelt als ze net uit bed komt. Hij noemt het een 'slaapkopje' en Zeta kijkt nijdig. Hedwig bedenkt dat het inderdaad voor allebei ongeveer bedtijd is.

"Ik wil nog één ding vragen, Hedwig," vraagt Alex terwijl hij naar boven loopt. "Wat zijn die rare woorden die mensen gebruiken als ze chatten?"

"Oh, dat zijn **acroniemen**, letters die de woorden in een deel van een zin symboliseren. Sij zou dan bijvoorbeeld een snelle manier zijn om 'slaap lekker, jongens', te zeggen," antwoordt Hedwig.

## ONTCIJFER DE CODE.

Ontdek wat onderstaande populaire chatacroniemen betekenen:

|                 |                                     |   |
|-----------------|-------------------------------------|---|
| <b>^5</b>       | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> <b>Computer</b>                    |
| <b>bbb</b>      | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>Good morning</b>                |
| <b>comp</b>     | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>Parents over Shoulder</b>       |
| <b>egbok</b>    | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>Later (Goodbye)</b>             |
| <b>f2f</b>      | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>Keep it simple, stupid</b>      |
| <b>gl</b>       | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>What's up?</b>                  |
| <b>gm</b>       | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>Lets meet in real life</b>      |
| <b>hand</b>     | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>Love you forever</b>            |
| <b>ilu, ily</b> | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>Have a nice day</b>             |
| <b>jj</b>       | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>Bye bye baby</b>                |
| <b>k, kk</b>    | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>Face to Face</b>                |
| <b>kiss</b>     | <input type="checkbox"/>            | <input checked="" type="checkbox"/> <b>High 5</b>           |
| <b>l8r</b>      | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>Everything going to be O.K.</b> |
| <b>lmirl</b>    | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>Okay, alright</b>               |
| <b>ly4e</b>     | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>I love you</b>                  |
| <b>np</b>       | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>Just joking</b>                 |
| <b>S^, S'UP</b> | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>No problem</b>                  |
| <b>POS</b>      | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> <b>Good luck</b>                   |



### Gebruik toetsencombinaties om deze emoticons uit te beelden:

Een smiley..... Een verdrietig gezichtje.....  
Knipogend gezichtje..... Verbaasd gezichtje.....  
Brede lach..... Tong uitsteken.....

## HEDWIGS HOOFDREGELS

- > Gedraag je verantwoordelijk online: verstop je niet achter je scherm.
- > Gebruik chat- en instant messagingsites voor kinderen en jongeren, bij voorkeur met moderators.
- > Verspreid geen berichten, afbeeldingen of ander materiaal dat kwetsend kan zijn.
- > Maak veilige profielen.
- > Deel afbeeldingen alleen met mensen die je kent en die je vertrouwt.
- > Leer hoe je ongewenste contacten kunt weigeren en blokkeren.
- > Weiger contact met vreemden.
- > Spreek niet af met mensen die je niet kent, zelfs als ze je "online vrienden" zijn geworden. Zeg het altijd tegen je ouders: neem het zekere voor het ONZEKERE.
- > Schakel het internet uit als je het niet gebruikt.



## HEDWIGS HANDIGE LINKS

Kijk op [www.chatinfo.nl](http://www.chatinfo.nl) wat je wel en niet moet doen bij het chatten en wat verschillende chatrooms doen om het chatten zo veilig mogelijk te maken.

Op [www.digibewust.nl](http://www.digibewust.nl) vind je meer informatie en tips over veilig chatten.



## TEST HOE SLIM JIJ COMMUNICEERT

1. Ik vraag toestemming aan mijn ouders voordat ik persoonlijke informatie op het internet achterlaat (naam, telefoonnummer, adres, e-mailadres, naam van mijn school, creditcardinformatie).  
**JA**   **NEE**
2. Ik gebruik alleen chatrooms voor kinderen en jongeren die mijn ouders voor mij hebben gecontroleerd.  
**JA**   **NEE**
3. Als ik online ben, gebruik ik altijd een nickname/schermnaam die niets over mij onthult.  
**JA**   **NEE**
4. Mijn wachtwoord is geheim. Ik wijzig het van tijd tot tijd.  
**JA**   **NEE**
5. Als ik schrik van een online bericht of me er niet prettig bij voel, reageer ik er niet op. In plaats daarvan vertel ik het meteen aan een van mijn ouders of een volwassene die ik vertrouw.  
**JA**   **NEE**
6. Als ik wil afspreken met iemand die ik op het internet heb ontmoet, vertel ik het aan mijn ouders, zorg ik ervoor dat een van hen met me meegaat en spreek ik af in een OPENBARE GELEGENHEID  
**JA**   **NEE**
7. Ik behandel anderen op het internet fatsoenlijk als ik online ben en verstuur nooit onbeleefde berichten.  
**JA**   **NEE**
8. Ik open alleen e-mails van bekenden.  
**JA**   **NEE**
9. Als ik onaangename of gewelddadige foto's of filmpjes krijg, weiger ik die door te sturen naar mijn vrienden.  
**JA**   **NEE**
10. Als ik in een chatroom ongepaste berichten krijg, stel ik de moderator van de chatroom daarvan op de hoogte.  
**JA**   **NEE**

### Hoe vaak heb je met ja geantwoord?

**9-10 keer:** Gefeliciteerd, je bent een communicatie-expert. Blijf zo veilig werken online en blijf "up-to-date" met de informatie op het digibewust-portaal: [www.digibewust.nl](http://www.digibewust.nl)

**6-8 keer:** Heel goed. Je lijkt veel te weten over communicatie op het internet. Ga er toch ook nog eens rustig voor zitten om hier nog meer over te leren. We raden je aan het digibewust-portaal te bezoeken: [www.digibewust.nl](http://www.digibewust.nl)

**Minder dan zes keer:** Hier moet je wat aan doen. Op het internet surfen en lol hebben kan alleen als je weet hoe je dat veilig doet. Vraag je ouders en docenten om meer informatie, en kijk ook eens op het digibewust-portaal: [www.digibewust.nl](http://www.digibewust.nl)

## ALLES OP EEN RIJTJE

*Vul de ontbrekende woorden in... kijk als je twijfelt nog eens naar de tekst*

- Als je op het internet bezig bent, kan jouw ....., of de informatie die je over jezelf geeft, wel tientallen, honderden, duizenden of zelfs miljoenen mensen bereiken.
- Je ..... beschermen betekent niet dat je over je identiteit moet liegen. Je bent nog steeds ..... voor alles wat je doet en zegt op het internet.
- Spreek niet af met ....., zelfs als ze je “online vrienden” zijn geworden. .... het altijd tegen je ouders: neem het zekere voor het ONZEKERE.
- ..... wil zeggen dat je anderen op het web net zo behandelt als jij graag ..... zou willen worden.
- Een ..... is een afbeelding die een emotie of gevoel weergeeft.
- Een goed ..... is lang - minstens ..... tekens – en heeft zowel hoofd- als kleine letters, cijfers en .....
- Een wachtwoord heeft alleen zin als het ..... is.
- Als ik onaangename of gewelddadige foto's of filmpjes krijg, ..... ik die door te sturen naar mijn vrienden.
- Deel afbeeldingen alleen met mensen die je ..... en vertrouwt.

MAAK EEN TEKENING VAN DE  
UITNODIGING DIE ALEX VAN ZIJN  
DOCENTEN HEEFT GEKREGEN. TEKEN OOK  
HET ANTIPESTLOGO EN DE SLOGAN DIE DE  
SCHOOL GEBRUIKT VOOR DE  
ANTIPESTWEEK.



# DIGITAAL PESTEN

## DIGITAAL PESTEN OP SCHOOL

Op een dag komt Alex met een lang gezicht uit school. Hij gooit zijn tas in een hoek en ploft op de bank. Zijn ouders, zijn zusje Zeta en hun vriendin Hedwig, die een kopje thee is komen drinken, kijken elkaar verbaasd aan. Als Alex chagrijnig is, is er ongetwijfeld iets loos.

Alex' vader vraagt voorzichtig wat er aan de hand is. Alex twijfelt even, maar begint dan te vertellen. Een van zijn vrienden kreeg de laatste tijd gemene berichtjes van een andere vriend. De jongen praatte erover met zijn ouders en zijn docent, en vertelde ze wie de gemene berichtjes had gestuurd. Vandaag vertelde de docent de hele klas wat er was gebeurd. Alex maakt zijn tas open, haalt er een uitnodiging uit en geeft die aan zijn ouders. Als antwoord op het voorval hebben de docenten een "antipestweek" georganiseerd met diverse activiteiten:

"Je vriend heeft er goed aan gedaan om het zijn ouders te vertellen," zegt Alex' moeder, "en ook zijn ouders traden verantwoordelijk op door de kwestie ter sprake te brengen bij de docenten."

"Ik hoop dat jullie allebei beseffen dat jullie altijd alles aan ons kunnen vertellen," voegt ze eraan toe terwijl ze Alex en Zeta aankijkt, "zelfs als je ons moet vertellen dat je iets gedaan hebt wat niet zo slim is."

"Zo is het maar net, als je over problemen praat, zijn ze makkelijker op te lossen," voegt Alex' vader eraan toe. "Wat er bij jou in de klas gebeurd is, geeft ons allemaal - ouders, docenten en kinderen - de kans om te praten over **pesten** en hoe we ervoor kunnen zorgen dat het niet meer gebeurt."

"Nou, ik ben ook gepest op school toen ik tien was," zegt Hedwig. "Degenen die mij pestten, gaven het uiteindelijk op omdat ik ze altijd negeerde en weigerde hun spelletje mee te spelen," gaat ze verder. "Ik wilde alleen dat ik er veel eerder met mijn ouders over had gepraat, want toen ik het ze eindelijk vertelde, voelde ik me zo opgelucht. Nu weet ik dat je altijd sterker staat als je een probleem aanpakt samen met mensen die je vertrouwt en die om je geven."

"GRRRRR," roept Zeta uit, "ik word zo boos als ik hoor hoe stom mensen tegen elkaar kunnen doen!"

"Weet je dat wat er is gebeurd bij Alex in de klas een goed voorbeeld is van **digitaal pesten**?" vraagt Hedwig, en Zeta kijkt haar nieuwsgierig aan, "...dat wil zeggen dat je het internet en je mobiele telefoon gebruikt om anderen te pesten en gemene berichten te sturen," legt Hedwig uit.

"Hier staat dat we allemaal een stukje moeten schrijven over wat we van pesten vinden," zegt Alex. "Ik heb al een idee hoe ik het wil beschrijven. Willen jullie zeggen wat jullie ervan vinden als ik het af heb?" vraagt hij terwijl hij naar de computer loopt. Dat doen ze allemaal graag.

## ALEX' STUKJE

"Stel je een voetbalwedstrijd voor: de ploegen die tegen elkaar spelen, moeten zich aan de spelregels houden. Een scheidsrechter houdt in de gaten of de spelers dat ook doen. De spelers moeten scoren, maar niet tot elke prijs. Sommige regels gaan over spelersgedrag. Als een speler zich misdraagt, geeft de scheidsrechter hem een waarschuwing, daarna krijgt hij een tweede waarschuwing en bij de derde waarschuwing moet de speler die zich niet aan de regels heeft gehouden van het veld af."

"Iemand die anderen pest, is een speler die niet aan fair play doet. Mensen die anderen pesten, bederven de wedstrijd en zorgen ervoor dat anderen er niet van kunnen genieten. Mensen die anderen pesten, hebben vaak maar weinig zelfvertrouwen. We kunnen ze een halt toeroepen door hetzelfde te doen als de scheidsrechter bij de voetbalwedstrijd: hen duidelijk maken dat hun gedrag niet door de beugel kan en ze niet aan de wedstrijd mogen meedoen als ze zich niet anders gaan gedragen."



"Iedereen maakt wel eens een fout, maar niet iedereen is moedig genoeg om dat toe te geven en te zeggen dat het hem SPIJT. Ik vind dat we allemaal voor onze vrienden moeten opkomen als ze in moeilijkheden zijn en ervoor moeten zorgen dat er nooit meer zoiets gebeurt op onze school."

*Volg Alex' voorbeeld en geef vijf redenen waarom je iemand een "rode kaart" zou geven.*

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

Alex leest zijn stukje aan iedereen voor.

"Ik vind dat je heel goed duidelijk maakt dat er absoluut GEEN ENKELE REDEN bestaat om een ander te pesten. Je stukje benadrukt ook dat mensen die anderen pesten geholpen moeten worden om te leren zich fatsoenlijk te gedragen en zich aan de regels te houden," zegt Alex' moeder.

"Maar er ontbreekt nog iets," zegt Zeta. "Je HOOFDREGELS staan er nog niet bij!"

## ALEX' HOOFDREGELS

Hoe ga je om met mensen die anderen pesten:

- › **Negeer ze. Schenk geen aandacht aan ze, dat willen ze juist!**
- › **Ga niet zitten piekeren WAAROM ze zich zo gedragen. Hun nare gedrag is niet jouw schuld.**
- › **Breng een volwassene die je vertrouwt op de hoogte van de situatie.**

Hoe ga je om met mensen die digitaal pesten:

- › **Bescherm je privacy. Kijk nog eens op pagina 16 om te leren hoe je dat doet**
- › **Reageer niet op mensen die digitaal pesten**
- › **Bewaar de berichten met de pesterijen als bewijs**
- › **Breng een volwassene die je vertrouwt op de hoogte van de situatie.**





## HEDWIGS HANDIGE LINK

Alles wat je maar wil weten over pesten en digitaal pesten vind je op [www.pestweb.nl](http://www.pestweb.nl). De site heeft een nieuwsrubriek met actuele informatie en geeft een overzicht van kinderboeken over pesten. Ook is er een forum waar jongeren hun ervaringen met pesten vertellen.

Ben jij digitaal gepest en heb je het er helemaal mee gehad, of denk je dat je zelf te ver bent gegaan en weet je niet meer hoe je het moet oplossen? Bel dan gratis de **kindertelefoon** op nummer **0800-0432**, of nummer 0900-0132 als je vanaf je mobiel belt. Je kunt ook met de Kindertelefoon chatten via [www.kindertelefoon.nl](http://www.kindertelefoon.nl)

## TEST JOUW DIGITALE SOLIDARITEIT

- Iedereen in ons gezin vindt dat pesten niet door de beugel kan. **JA NEE**
- Mijn ouders zitten in de oudervereniging en hebben al besproken hoe je moet omgaan met pesten op school en hoe je het kunt voorkomen. **JA NEE**
- Ik geef mijn e-mailadres, schermnaam en mobiele telefoonnummer alleen aan mensen die ik goed ken. **JA NEE**
- Ik blokkeer ongewenste afzenders van mijn contactpersonenlijst. **JA NEE**
- Ik stuur nooit berichten of afbeeldingen door die kwetsend kunnen zijn voor anderen. **JA NEE**
- Ik gebruik nooit een webcam bij mensen die ik niet goed ken. **JA NEE**
- Wachtwoorden zijn geheim: we houden ze voor onszelf. **JA NEE**
- Ik zou nooit reageren op een pesterijbericht. **JA NEE**
- Ken je een goede website in jouw land waar je informatie kunt vinden over wat je moet doen als je zelf of iemand die je kent gepest wordt? **JA NEE**
- Als een van mijn vrienden of ikzelf gepest zou worden, zou ik erover praten met een volwassene die ik vertrouw. **JA NEE**

## Hoe vaak heb je met ja geantwoord?

**9-10 keer:** Gefeliciteerd, je bent een echte pesterijbestrijder. Ga zo door en blijf "up-to-date" met de informatie op [www.digibewust.nl](http://www.digibewust.nl).

**6-8 keer:** Heel goed. Je lijkt je bewust te zijn van digitaal pesten en pesten in het algemeen. Het is altijd nuttig om nog beter op de hoogte te zijn van wat je in zo'n situatie moet doen. Praat er met een volwassene over of kijk op [www.digibewust.nl](http://www.digibewust.nl).

**Minder dan zes keer:** Hier moet je wat aan doen. Op het internet surfen kan leuk en leerzaam zijn, maar alleen als je weet hoe je dat veilig doet en hoe je anderen beschermt. Vraag je ouders, docenten of andere volwassenen die je vertrouwt je hier meer over te vertellen, en vergeet niet voor meer informatie de website [www.digibewust.nl](http://www.digibewust.nl) te bezoeken.

## ALLES OP EEN RIJTJE

Vul de ontbrekende woorden in... kijk als je twijfelt nog eens naar de tekst

- Iemand die anderen pest, is een speler die niet aan ..... play doet. Mensen die anderen pesten, ..... de wedstrijd en zorgen ervoor dat anderen er niet van kunnen genieten.
- Als je over problemen ....., zijn ze makkelijker op te lossen.
- Er bestaat absoluut geen ..... REDEN om een ander te pesten.
- ..... betekent dat je het internet en je mobiele telefoon gebruikt om anderen te pesten en gemene berichten te sturen.
- Ik ..... ongewenste afzenders van mijn contactpersonenlijst.
- Ik geef mijn e-mailadres, schermnaam en mobiele telefoonnummer alleen aan mensen die ik goed .....  
.....
- Ik zou nooit ..... op een pesterijbericht.

## ENTERTAINMENT & DOWNLOADEN

### HET IS NIET AL GOUD WAT ER BLINKT OP HET INTERNET

Hedwig wipt na college op de universiteit even binnen bij Zeta en Alex voordat ze naar haar vriendinnen gaat. Zeta rent haar opgewonden tegemoet.

“Hedwig, wist je dat Alex een site heeft gevonden waar je gratis **ringtones** kunt downloaden?”

“Nee, dat heeft hij me niet verteld, maar jullie hadden je misschien wat geld kunnen besparen als jullie dat wel hadden gedaan,” lacht Hedwig. “Er bestaan wel gratis diensten op het internet, maar **ringtones**, **wallpapers**, **mp3's**, avatars en dat soort dingen zijn zelden gratis.”

“Als je nog eens goed op die website kijkt, ontdek je waarschijnlijk een stel heel kleine lettertjes, waarin de werkelijke kosten van de diensten staan vermeld. Met **ringtones**, quizzes, games, etc. kun je uitstekend mensen verleiden om zich te abonneren op zogenaamde ‘gratis’ diensten die in werkelijkheid geld kosten.”

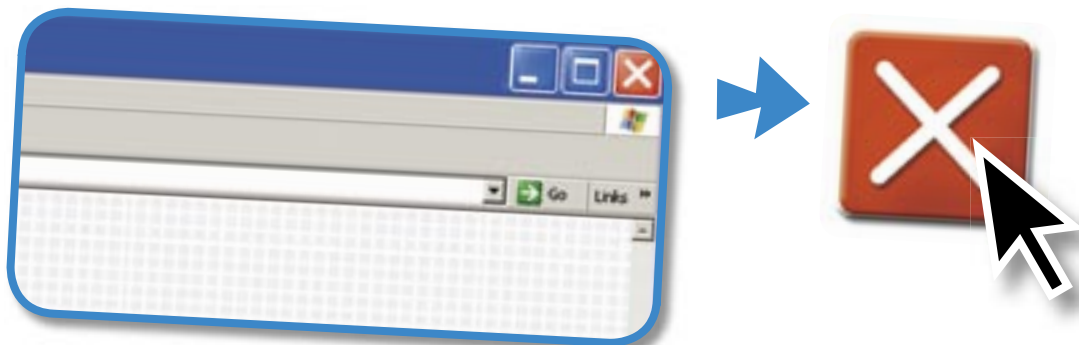
*Open je favoriete zoekmachine. Typ “gratis ringtones” of “gratis games” in, en wacht af wat je krijgt. Kijk op enkele websites. Kun je valkuilen ontdekken?*

“Zie je hoe goed dat werkte, zelfs bij jou en Alex?” voegt Hedwig er glimlachend aan toe. “Het is niet al goud wat er bliiinkt,” neuriet ze.

“Hmm, ik snap het,” zegt Zeta. “Vertel er eens wat meer over, Hedwig, dan kan ik indruk maken op Alex!”

“OK, Zee, met plezier,” antwoordt Hedwig.

“Op het internet wordt reclame gemaakt voor allerlei producten en je kunt er ook producten kopen. Als je geen oplettende consument bent, kun je dus zo in de val lopen. Weet je nog dat we het gehad hebben over het beschermen van je privacy? Iets wat je zeker niet moet doen, is online formulieren invullen waarop gevraagd wordt naar persoonlijke gegevens zoals je naam of e-mailadres. Maak alleen gebruik van online formulieren als je precies weet waarom die informatie verzameld wordt.”



“Iets anders wat je je snel zal realiseren, mijn lieve Zee, is dat je op dat soort websites heel veel pop-ups ziet, kleine venstertjes met berichten of afbeeldingen. Klik die nooit aan. Sluit ze altijd door op het rode x rechtsboven in de hoek te klikken.”

“**Pop-up vensters** altijd sluiten door op het rode x rechtsboven in de hoek te klikken,” herhaalt Zeta ernstig.

“Nou ja, eigenlijk niet áltijd,” gaat Hedwig verder. “Niet alle pop-up vensters zijn reclameboodschappen. Je antivirusprogramma kan ook pop-up vensters gebruiken om belangrijke berichten over te brengen, en die moet je niet negeren. Ook hier geldt: gebruik je gezonde verstand.”

“En als ik het niet zeker weet?” vraagt Zeta.

“Als je twijfelt, gewoon vragen,” antwoordt Hedwig. “Natuurlijk moet je altijd eerst overleggen met je ouders voordat je online iets wil gaan kopen. Zij gaan tenslotte over de gezinsfinanciën. En, denk je dat je nu indruk kan maken op je broer?” vraagt Hedwig aan Zeta.

## ONLINE GAMES

Terwijl Zeta en Hedwig praten over alles wat blinkt maar geen goud is, besluit Alex zijn halfuur achter de computer te gebruiken om een **game** te spelen die hij heel leuk vindt. Zijn vader en moeder zijn er nieuwsgierig naar en vragen of hij hen kan laten zien waar het spel over gaat.

Ze vinden allebei dat het er ontzettend spannend uitziet, maar maken van de gelegenheid gebruik om hem eraan te herinneren zijn identiteit geheim te houden als hij met anderen online speelt. Ze willen ook weten welke games hij speelt en herinneren hem er voorzichtig aan dat hij het eerst aan hen moet vragen voordat hij een game downloadt, want dat zou hun thuiscomputer kunnen beschadigen.

"Hoe dan?" vraagt Alex.

"Games waarvan gezegd wordt dat ze 'gratis' zijn, kunnen in feite verborgen virussen bevatten die op onze computer worden geïnstalleerd zonder dat we het weten," legt zijn moeder uit.

*Wat is jouw favoriete computerspel? Kijk of je ouders het spel ook kennen en of ze het kunnen beschrijven. Als ze geen idee hebben, leg het dan eerst uit, en laat ze vervolgens een korte beschrijving van het spel maken. Hebben ze het goed gedaan?*

### FAVORIEETE GAME :

---

---

---

Hoeveel punten van de tien krijgen ze?

/10

Ouder schrijft hier een samenvatting van favoriete game van kind. Kind maakt er een tekening van



## BESTANDEN DELEN & AUTEURSRECHT ©

De moeder van Alex en Zeta houdt een feest om haar veertigste verjaardag te vieren. Hun vader en zij willen wat leuke muziek hebben op het feest. Nadat ze spelletjes hebben gespeeld op de computer, gaat het gezin in de huiskamer bij elkaar zitten om over het feest te praten. Alex zegt dat er veel liedjes op het internet staan. Zijn moeder knikt, maar zegt dat ze de muziek niet illegaal willen downloaden; ze willen de **auteursrechten** van de artiesten respecteren.

“Auteursrecht’, wat is dat?” vraagt Zeta.

Haar moeder probeert het haar uit te leggen: “Muziek, films, foto’s, computerprogramma’s, games en allerlei andere dingen worden gemaakt door artiesten, programmeurs en andere specialisten. Zij zijn de auteurs. De **auteurs** zijn degenen die beslissen hoe hun werk moet worden gebruikt en door wie.”

“Als je iets maakt, heb je het recht om het te delen of het voor jezelf te houden,” voegt Hedwig eraan toe. “Als je een liedje schrijft, Zeta, wil je het misschien wel delen met anderen en kan je besluiten het op het internet te zetten. In principe heb je het recht om alleen de documenten of bestanden die je zelf gemaakt hebt, te delen.”

“Hoe zit het dan met al die muziek die je op het internet kunt krijgen?” vraagt Alex.

“Nou, de meeste muziek en films die op het internet staan, zijn in feite illegale kopieën,” antwoordt Alex’ vader. “Dat wil zeggen dat niemand de eigenaren toestemming heeft gevraagd om ze online te mogen zetten. Het is eigenlijk hetzelfde als stelen of winkeldiefstal...het enige verschil is dat het online gebeurt.”

“Bovendien wemelt het op websites waar mensen muziek en films delen meestal van de virussen en spyware,” voegt Hedwig eraan toe. “Maar ik weet wel een paar websites waar je goedkoop of zelfs gratis muziek kan downloaden zonder dat je de wet overtreedt.”

### HEDWIG HOOFDREGELS

- > Onthoud dat het downloaden van muziek en films vanaf het internet meestal illegaal is, tenzij je gebruikmaakt van een legale site
- > Als iets TE MOOI lijkt om waar te zijn, vertrouw het dan niet
- > Laat de beveiliging van je computer aan staan: gebruik altijd een bijgewerkt antivirusprogramma, zelfs wanneer je legitieme bestanden downloadt
- > Sla als je aan het downloaden bent het bestand eerst op, scan het en open het dan pas
- > Download geen games van onbekende websites en laat je antivirusprogramma altijd een controle uitvoeren
- > Bescherm altijd je privacy, of je nu een profiel aanmaakt, aan het chatten bent of aan het gamen bent
- > Vul online formulieren waarin om persoonlijke informatie gevraagd wordt alleen in als je de bron 100% vertrouwt
- > Als je denkt dat je je hebt geabonneerd op een oneerlijke dienst, vertel het dan aan je ouders, iedereen maakt wel eens een foutje
- > Sluit pop-up vensters door op het rode x rechtsboven in de hoek te klikken. Klik deze vensters nooit aan!





## HEDWIG HANDIGE LINKS

Er bestaan wereldwijd honderden websites waar je legaal muziek kan kopen. Welke dat zijn, zie je hier:  
<http://www.pro-music.org>

Er is ook gratis legale muziek op het web te vinden. Dit is bijvoorbeeld het geval op websites waar muzikanten hun fans vast een voorproefje van hun werk willen geven en hen op de hoogte willen houden van hun concerten en de albums die ze promoten.

Simuze ([www.simuze.nl](http://www.simuze.nl)) is een Nederlandse muziek community waarbij muzikanten en muziekliefhebbers elkaar ontmoeten en muziek uitwisselen, remixen of verder bewerken. Muzikanten kunnen hun muziek uploaden onder een Creative Commons licentie naar eigen keuze. Zo beschermt de muzikant zijn muziek en geeft tegelijkertijd anderen meer vrijheid het te gebruiken.

## TEST HOE SLIM JIJ SURFT

- Als ik online aan het gamen ben, bescherm ik altijd mijn privacy door een VEILIG profiel aan te maken.

**JA**   **NEE**

- Ik download geen games van willekeurige websites omdat die malware kunnen bevatten.

**JA**   **NEE**

- Ik vul nooit online formulieren in waarin om persoonlijke informatie gevraagd wordt, tenzij ik de bron 100% kan vertrouwen.

**JA**   **NEE**

- Ik koop nooit iets online zonder dat mijn ouders erbij zijn en ik hun toestemming heb.

**JA**   **NEE**

- Ik download nooit "gratis" ringtones van het internet, tenzij ik toestemming heb van mijn ouders.

**JA**   **NEE**

- Ik download alleen muziek van het internet nadat ik het auteursrecht gecontroleerd heb.

**JA**   **NEE**

- Voordat we artikelen of diensten aanschaffen, vergelijken we de prijzen van hetzelfde product bij verschillende winkels.

**JA**   **NEE**

- Ik sluit pop-ups van onbetrouwbare websites altijd door op het kruisje rechtsboven te klikken.

**JA**   **NEE**

- Ik open de bestanden die ik ontvang nooit zonder ze eerst te scannen.

**JA**   **NEE**

- Als dat mogelijk is, proberen mijn ouders en ik producten liever eerst uit voordat we ze online kopen.

**JA**   **NEE**

## Hoe vaak heb je met ja geantwoord?

**9-10 keer:** Gefeliciteerd, jij weet hoe je jezelf veilig kunt vermaken op het internet. Blijf zo veilig werken online en blijf ook “up-to-date” met de informatie op het digibewust-portaal: [www.digibewust.nl](http://www.digibewust.nl)

**6-8 keer:** Heel goed. Je lijkt veel te weten over online gamen en downloaden. Ga er toch ook nog eens rustig voor zitten om meer informatie te verzamelen. We raden je aan het digibewust-portaal te bezoeken: [www.digibewust.nl](http://www.digibewust.nl)

**Minder dan zes keer:** Hier moet je wat aan doen. Op het internet surfen en lol hebben kan alleen als je weet hoe je dat veilig doet. Vraag je ouders en docenten om meer informatie. Het digibewust-portaal is een goede informatiebron: [www.digibewust.nl](http://www.digibewust.nl)

## ALLES OP EEN RIJTJE

*Vul de ontbrekende woorden in... kijk als je twijfelt nog eens naar de tekst*

- Ringtones, wallpapers, mp3's, avatars en dat soort dingen zijn zelden .....
- Maak alleen gebruik van online ..... als je precies weet waarom die informatie verzameld wordt.
- Op het internet wordt reclame gemaakt voor allerlei producten en je kunt er ook producten kopen. Als je geen oplettende consument bent, kun je dus zo in de ..... lopen.
- De meeste muziek en films die op het internet staan, zijn in feite (illegale) kopieën.
- Sluit pop-up vensters door op het rode ..... rechtsboven in de hoek te klikken.
- Je antivirusprogramma kan ook pop-up vensters gebruiken om belangrijke berichten over te brengen, en die moet je niet .....
- Bescherm altijd je ....., of je nu een profiel aanmaakt, aan het chatten bent of aan het gamen bent.
- In principe heb je het recht om alleen de documenten of bestanden die je ..... gemaakt hebt, te .....
- ..... geen games van onbekende websites en laat je antivirusprogramma altijd een controle uitvoeren.



Gesteund door:



*Titel: Gezinspakket e-safety • Tot stand gebracht door Insafe en gesteund door Liberty Global/UPC in 2008*

Copyright: dit werk valt onder de Creative Commons Naamsvermelding-Niet-commercieel-Geen Afgeleide werken 3.0 Unported Licentie.  
Bezoek om deze licentie te lezen <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>